

DANTEL EFEKTLİ KUMAŞ TASARIMLARININ ERKEK GİYİMİNDE KULLANIMI ÜZERİNE BİR ÖNERME

A SUGGESTION ON THE USE OF LACE-EFFECTED FABRIC DESIGNS IN MEN'S CLOTHING

Gözde Ağca*, Leyla Öğüt**

Öz

Danteller özgün örnekleri ile özellikle Orta Çağ'dan Sanayi Devrimi'ne kadar olan süreçte hem kadın hem de erkek giyiminde rol almış, dönemin modasına göre; motifleri, teknikleri ve kullanım alanları değişiklik göstermiştir. Özellikle Rönesans Dönemi'nde Avrupa dantelleri altın çağını yaşamış, kadın giyiminin yanı sıra erkek giysilerinde de yakalar, manşetler, çorap süslemeleri, aksesuarlar vb. alanlarda kullanılarak bir statü göstergesine dönüşmüştür. Sanayi Devrimi sonrasında danteller varlığını çoğunlukla makine dantelleri ile sürdürmüş, çoğunlukla kadın giysi tasarımlarında tercih edilmiş ve zaman zaman da farklı efekt, farklı renk kombinasyonları ile ev tekstili, ev dekorasyonu, ambalaj tasarımları gibi pek çok ürünün yüzey baskı tasarımlarında yer almıştır.

Bu çalışma, geleneksel dantellerin dijital çözümlenmesinin yapılarak dijital baskı tasarımları ile yeniden yorumlanmasını ve erkek üst giyim koleksiyonu oluşturulmasını kapsamaktadır. Özellikle kadın giyiminde tercih edilen dantel ve dantel yüzeylerin erkek giyiminde kullanıma önerilerini içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dantel, Erkek Giyim, Baskı Tasarımı, Dantel Efektli Baskı Tasarımı.

Abstract

Lace with its original examples, especially in the period from the Middle Ages to the Industrial Revolution, played a role in both men's and women's clothing and according to the fashion of the period; Its motifs, techniques and areas of use have varied. Especially during the Renaissance period, European laces experienced its golden age and turned into a status indicator by using in men's clothing as well as in women's collars, cuffs, stocking decorations, accessories etc. After the Industrial Revolution, lace continued its existence mostly with machine lace, it was mostly preferred in women's clothing designs, and from time to time, it was included in the surface printing designs of many products such as home textile, home decoration, packaging designs with different effects and different color combinations.

This study covers the re-interpretation of traditional laces with digital print designs by digital analysis and the creation of a men's tops collection. It includes suggestions for the use of lace and lace surfaces in men's clothing, which are especially preferred in women's clothing.

Keywords: Lace, Menswear, Print Design, Lace Effect Print Design.

Araştırma Makalesi // Başvuru tarihi: 12.01.2021 - Kabul tarihi: 04.05.2021.

* Sanatta Yeterlik Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı, ngozdeyildiz@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3268-6302>.

** Doçent, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı, leyla.yildirim@deu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3582-4408>.

1. Giriş

Danteller, geçmişten günümüze üretilmiş çeşitli örnekleri ve farklı yorumlamaları ile dünya modalarında sıkça yer alan; ünü ve sanatı dünyanın neredeyse tamamına ulaşan ve süsleme amacı ile kullanılan tekstil ürünleridir. Dantellerin moda ile etkileşimi; dönemin sosyo-ekonomik şartlarına, sanat akımlarına, hükümdarlara, dantel sanatçılarının becerilerine, kullanılan araç ve gereçlerin gelişimine, teknolojik yeniliklere ve hatta siyasi görüşlere bağlı olarak şekillenmiştir. Sanayi Devrimi'ne kadar tamamen elde ve belirli araçlar ile üretilebilen danteller, üreticisi için oldukça önemli bir ticaret malı olmuştur. Oldukça zahmetli, üretimi zaman alan ve değerli olan bu ürünler usta zanaatkarların ellerinde eşsiz şaheserlere dönüşmüştür.

Geleneksel olarak iğne, bobin, tığ vb. araçlarla üretilen danteller Sanayi Devrimi sonrasında makine ile yapılabilen süslemeler haline gelmiştir. Dantel yapımında kullanılan araçlar ülkelere göre farklılık gösterebilmektedir. Avrupa ve İngiltere'de iğne, bobin ve sonraları makine dantelleri öne çıkmaktadır. Danteller eski kaynaklarda ya da eski örneklerinde nakış çalışmalarına benzetilmişlerdir. Dantelleri nakışlardan ayıran temel fark dantellerin bir yüzey üzerine oluşturulmadan kendi yapısı ile bağımsız bir şekilde oluşturulabilmesidir (Yıldız ve Öğüt, 2020:126). Danteller bir tur ajurlu kumaş olarak da nitelendirilebilmektedir. Danteller, ipliklerin ilmekler oluşturularak, örülerek ya da bükülerek şekillendirilmesini içermektedir (Conway, 1997:113).

Danteller genel olarak 16. yüzyılın sonlarından 18. yüzyılın başlarına kadar moda giysilerin ve aksesuarların vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Earnshaw (1987:21), bu dönemde danteli popüler yapan şeyin oldukça zahmetli bir ürün olması ve bu nedenle giyen kişiyi diğerlerinden ayırması ve bir biçimde ayrıcalık kazandırması olarak yorumlamaktadır. Dönemin çoğu ünlü ressamı portrelerinde dantelleri özenli bir biçimde resmetmiştir. Resimler üzerinden dantellerin kullanımı ise 16. yüzyıl itibarıyla gözlenebilmektedir. Daha öncesinde dantelin net bir şekilde yer aldığı resimlere henüz rastlanamamıştır. Dantelin resmedildiği ilk detaylı portre Florentine okuluna ait bir çalışma olup, bu kanıt dantelin ilk kez İtalya'da yapıldığı ve giyildiği iddialarını güçlendirmektedir. 1500'ler öncesinde, Ferrara Katedrali'ne ait olan ve papazların giysileri üzerinde kullanılan dantellerin onarılması ve ütülenmesi için ödenecek bedel bilgilerinin yer aldığı bir belge bilinen önemli yazılı kanıtlar arasında yer almaktadır. İtalya'nın yanı sıra

dantelin resmedildiği bir diğer erken çalışma ise Fransa'ya ait, II. Henry'nin Versailles'da resmedildiği bir portredir (Jackson ve Jesurum, 1900:13).

Danteller 18. yüzyılın sonlarına kadar hem erkek hem de kadın giyiminin bir parçası olarak varlığını sürdürmüştür; kullanım biçimleri ve desen karakterleri ile de çoğu zaman benzerlik göstermiştir. Danteller çoğunlukla kralların, kraliçelerin, hanedan üyelerinin, soyluların ve zengin insanların ulaşabileceği ve kullanabileceği ürünler olmuştur. Bunun sebebi dantel yapımının zahmeti olması ve maddi değerinin çok yüksek olmasıdır. Sanayi Devrimi, değişen siyasi görüşler, demokratikleşme süreçleri ve genel olarak modernleşme kapsamında yaşanan sadeleşme hareketleri dantelin kadınsı bir ürün olarak yorumlanmasına neden olmuştur. Sonrasında erkek giyiminde oldukça az yer alan danteller, genellikle özel üretim erkek giysileri ya da baskı tasarımı yorumları ile varlığını sürdürmüştür.

2. Erkek Giyiminde Dantel Kullanımının Tarihi

2.1. 16. – 18. Yüzyıllar Arasında Dantel ve Moda Etkileşimi

16. ve 18. yüzyılları arasında erkek modasında danteller etkin bir rol oynamıştır. Bu döneme ait portreler ve yazılı kaynaklar, dantel tarihine ait araştırmalar erkeklerin dantelleri hangi biçimlerde, hangi çeşitlerde ve hangi boyutlarda kullandıklarına dair zengin bilgiler sunabilmektedir. Dantellerin kendi karakteristik gelişimi ve uzmanlığı kullanılan dantelin çeşidini etkilerken, dönemin modaları ise kullanım biçimlerinin şekillenmesinde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Tablo 1'de Santina Levey'in kitabında yer verilen dönemin ünlü ressamlarının tablo görselleri, erkek örnekler seçilerek ve kronolojik bir biçimde sıralanmıştır. Tabloda dantel kullanımlarında yaşanan değişim karşılaştırmalı bir şekilde genel hatları ile gözlemlenebilmektedir.

Tablo 1. Erkek Dantel Modasının Dönem Portelerine Yansımaları (1550-1762), (Levey, 1983).

y.1550, De Capri,
Alfonso II d'Este

1568, British School,
Ambrose Dudley
(muhtemelen)

y.1610, Johnson,
Sir John Gage

y.1612, Pourbus,
çocuk XIII. Louis

y.1613, Larkin,
Edward Sackville

y.1600-50
Cosimo II de' Medici'nin annesi
ve erkek kardeşi ile resmedildiği
portreden bir detay

Miereveld,
Prince of Orange (1584-1647)

1630, Tinelli,
Count Lodovico Vidmano

1634, Johnson,
Thomas Bruce

1634, Jackson,
Sir Willoughby Hickman

1660, Wright,
Earl of Bath

y.1660-70, Terboch
(kişisi bilinmiyor)

1684, Blockh,
Kasier I. Joseph
(detay)

y.1690, Trevisani,
Cardinal Ottoboni

1699, Masson,
Henri de la Tour d'Auvergne

y.1700, Fratellini,
Giuseppe Vanni

y.1710-20, (sanatçısı bilinmiyor),
Fransız bir adam

1740, Van Meytens,
Frans Stephan von Lothringen

1762, Batoni,
Cardinal Jean de
Rochechouart

Tabloda, 1550, 1568'yıllarına ait çalışmalarda dantellerin daha çok kenar ve yüzey süslemelerinde küçük boyutlarda kullanıldığı görülmektedir. Kıрма yakalar Fransa'da ilk kez II. Henry tarafından boynundaki bir yara izini gizlemek için kullanılmıştır. Daha sonrasında kadınların da sıkça kullandığı bu yakaların modası aslında bir erkek tarafından ortaya çıkmış ve yayılarak tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır (Jackson, 1903:167-168). 16. yüzyılın sonlarında İtalya'nın etkisi ile tüm Avrupa'ya dönemin geometrik dantellerinin bolca kullanıldığı ruff yaka modası yayılmış;

mantoların, cübbelerin ve diğer giysilerin kenarları altın ve gümüş iplikler ile yapılan dantellerle süslenmiştir. 17. yüzyıla kadar altın iplikle üretilmiş danteller büyük miktarlarda ve özellikle krallar tarafından sıkça tercih edilmiştir (Jackson ve Jesurum, 1900:23-24) Palliser kitabında I. Charles ve Queen Henrietta Maria'nın ruff yaka bezemelerinin benzerlik gösterdiğinden bahsetmektedir (Palliser, 1881:13). Bu durum genel olarak dönemin erkek ve kadın ruff yaka dantel bezemelerinde çok büyük bir farklılık gözlenmediğinin bir örneğidir.

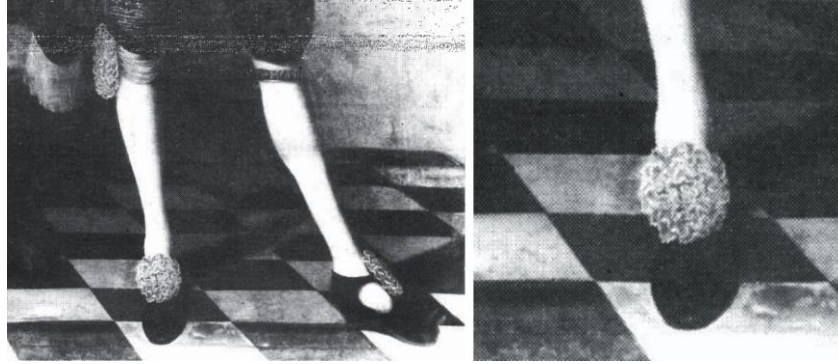
Genel olarak ruff yakalar giyen kişinin başını dik tutabilmesine yardımcı olmuş ve kişiye daha gururlu, kibirli ve güvenli bir ifade kazandırmıştır. 1570'lerin ortalarında ruff yakaların kıvrımları dikey olarak yükselirken 1570'lerin sonlarına doğru yakaların genişliği artmıştır (Ok, 2016:236). Tablo 1'deki örneklerde görüldüğü ve beraberinde dönemin tüm portrelerinden anlaşıldığı üzere dönemin ruff yakalarını ya da düşen yakalarını süsleyen danteller abartılı örnekler barındırmasına karşın, usta ellerden çıkan güzel ve zarif çalışmalardır (Jackson, 1906:109). Modada yaşanan değişim ile geniş duran yakalar omuzlara düşmüş ve ruff yakaların popülaritesi sona ermiştir. Bu değişim dantellerin gelişimi için de oldukça önemli görülmektedir (Levey, 1983:23).

17. yüzyılın ilk zamanlarında sert ruff yakalar yerini düşen yakalara bırakmıştır (Milliken, 1922:156). 17. yüzyıl genel olarak giyim konusunda oldukça abartılı bir dönem olmuştur. Tüm Avrupa hanedanları, özellikle Paris, lüks giyimde sınır tanımamıştır (Jackson, 1906:112). 17. yüzyılda dantellerin kendi tasarımları da değişmiş, sert geometrik formlar yerini XIV. Louis'nin stili olan akıcı çizgilere bırakmış ve beraberinde çiçekli ve kıvrımlı motifler dantellerde bolca kullanılmıştır (Palliser, 1881:15). O günlerden günümüze kadar yapılan tüm danteller çoğunluklu olarak çiçekli motifler ile çalışılmıştır (Conway, 1997:113). Tablo 1'de Mireveld, Tinelli, Johnson ve Jackson'a ait portreler, 17. yüzyıl dantel kullanımlara dair çeşitli örnekler sunmaktadır. Portrelerde özellikle yaka ve manşetlerde kullanılan danteller dikkat çekmektedir.

17. yüzyılda danteller erkek giyiminde kol bitim süslemelerinde, çorap ve bot bitimlerinde, elbise süslemelerinde ve ayakkabı üzerinde büyük rozetler biçiminde sıkça kullanılmıştır. Varlıklı kişilerin beraberinde rahip giysilerinde ve hizmetkar giysilerinde de kullanımlarına rastlanmaktadır (Jackson ve Jesurum, 1900:26-27). Dönemin resimleri, Rubens Van Dyck ve Rembrandt portreleri, Watteau ve Franoard'ın figürleri ve iç mekanları, Abraham

Bosse'nun gravürleri dantellerin hem erkek hem de kadınların evlilik, vaftiz, cenaze gibi birçok durum ve ortamda sıkça kullanılan süslemeler olduğunu göstermektedir (Jackson ve Jesurum, 1900:32).

Dantellerin ayakkabılarda kullanımı yuvarlak rozetlerle başlamıştır. Bu rozetler genellikle ayakkabının eninin iki katını aşmayacak ölçülerde kullanılmıştır (Görsel 1). Earnshaw'a göre ayakkabı ve dantelin birlikte kullanımı görselden çok sembolik bir anlam taşımaktadır. Dönem şartlarına göre yolların çamurlu ve taşlı olması, kanalizasyon ve çöp pisliklerinin yolları kirletmesi bu ayakkabıların yolda giyilmesini mantık dışı kılmaktadır. Esasen dantel rozetli ayakkabı bir çeşit varlık sembolü olarak görülebilmektedir. Bu naif süslemeli ayakkabıyı giyen kişinin; bir at ve at arabası ya da onu taşıyabilecek hizmetkarlara sahip olduğu düşünülmektedir (Earnshaw, 1987:21).

Görsel 1. George Geldorp, James Hay - Ayakkabı ve Çorap Bağı Süslemeleri, 1628.

1630-1645 arasında dantel kravatlar modayı takip eden tüm Avrupalılar tarafından kullanılan bir aksesuar haline gelmiştir, bu modanın kaynağı ise Fransa'dır. Fransa'da dantel üretiminin Colbert ve XIV. Louis ile desteklenmesi ve kullanılmasının bu modanın ortaya çıkmasında etkisi büyüktür. Dantel kravatlar ya tamamı dantelden oluşan ya kenar süslemelerinde dantel kullanılan ya da dantel bitimli şekilde çalışılabilmektedir (Jackson, 1904:226-230). Dantel kravatların moda olmasındaki bir diğer etken ise erkeklerin değişen saç stilleridir. Perukların moda olması ile perukların uzun bukleleri dantellerin görünürlüğüne azaltmıştır. Bu durum uzun kırmalı göğüslüklerin ve düşen yakaların terk edilmesi ve yerine dantel kravatların tercih edilmesine neden olmuştur (Palliser, 1881:14; Jackson ve Jesurum, 1900:33). Hanedan ve modayı takip eden kişiler dantel kravatların beraberinde; kollar ve diz

kenarlarında dantel fırfırlar da kullanmaya başlamıştır (Milliken, 1922:156). Dantel kravatlar 1690'larda ordu subaylarının isteği üzerine askeri giyimde de yerini almıştır. 1692'de Steinkirk Savaşları'nda, askerler giysilerini düzenleme konusunda vakit kaybetmemek için dantel kravatlarını özenli bir şekilde giymek yerine hızlıca düğümlemiş ve düğme iliklerinden geçirmiştir. Daha sonraları ise dantel kravatların bu şekilde kullanımı moda olmuş ve 50 yılı aşkın süre moda olarak kalmaya devam etmiştir (Jackson ve Jesurum, 1900:32).

1700-1715 yılları arasında dantel kullanımı Avrupa'da daha küçük boyutlarda seyretmiştir. Bu doğrultuda erkek ve kadın kol fırfırlarının boyutları küçülmüş, keten ya da muslin kumaşlara eğilim artmış ve beraberinde müslinler kravatlarda, dantel önlüklerde ve gömlek fırfırlarında daha çok öne çıkmıştır. Genel olarak bu sadeleşme 1720'lere kadar sürmüştü ve sonrasında dantele olan ilgi geri gelmiştir (Levey, 1983:72).

18. yüzyıl fırfırların ve yoğun süslemelerin dönemi olmuştur. Oldukça gösterişli ve pahalı olan dantel süslemeler çoğunlukla giysiden ayrı tutulan ve dikişlerle tutturulan eklentiler olarak kullanılmıştır. Jackson, erkek giysilerinin kol bitimlerinde yoğun olarak kullanılan ve el üzerine düşen dantellerin modasının başlangıcı ile ilgili ilginç bir yorumdan bahsetmektedir. İddiaya göre kart ve zar oyunlarında hilebazlık yapan kişilerce bu moda ortaya çıkmış ve daha sonra kullanımı yaygınlaşmıştır (Jackson ve Jesurum, 1900:39-40).

1750'ler modası dantel ticaretini de radikal bir biçimde etkilemiştir. Bu etkide; dantel başlıkların küçük kepler ile değiştirilmesi, erkek ve kadın kol fırfırları boyutlarında yaşanan ciddi büyüme, dantel gömlek fırfırlarının kullanımında yaşanan artış, dantel farbaların geri dönmesi ve neredeyse tüm küçük keplerde kullanılması bu durumda etkili olmuştur (Levey, 1983:73). Aynı zamanda dantel modası 18. yüzyılda sadece asillere özgü olmamış, İngiltere başta olmak üzere kıtanın tümünde uşakların da günlük giysilerinin bir parçası haline gelmiştir (Jackson ve Jesurum, 1900:40).

Fransız Devrimi ile beraber kıyafetlerin bir insanı önemli ölçüde tamamladığı düşüncesi kabul edilmiş ve moda politik bir ifade haline gelmiştir. Erkekler her ne kadar zengin olursa olsun normal gelir düzeyine sahip bir insan gibi giyinmeye yönelmiştir. Demokratik idealler de aristokratik sembollerden uzaklaşmaya neden olmuş bu durum da giyimi etkilemiştir. Dantel

manşetler, dizlikler, yakalar, farbalar, fraklar ve beraberinde açık renkli giysiler, yüksek topuklar, büyük peruklar geride bırakılmıştır. Yerine ise daha koyu giysiler, bilek boyunda pantolonlar ve ona uyan ceketler, takımlar, kısa ve doğal saçlar gelmiştir. Bu modern ve erkeksi bir tarzın oluşumu olarak görülebilmektedir (Cadeau, 2016).

Dantel, 18. yüzyıl boyunca önemli bir moda aksesuarı olarak kalsa da özellikle yüzyılın son on beş yılında tasarım bakımından oldukça sadeleşmiştir. Küçük çiçekli motifler ile bezenmiş basit zeminli çalışmalar moda olmuştur. Dantel tasarımlarında yaşanan bu sadeleşme tüketim ve teknolojiyi ve dolaylı olarak moda ve tekstil ticaretini de etkilemiştir. Yaşanan bu sadeleşme, insanların arzuladıkları giysilere ulaşmalarını kolaylaştırmış, dantellere olan talep artmış ve beraberinde daha ucuza ve hızlı üretilebilen dantellere olan ilgi arttırmıştır. Sanayi Devrimi'nin etkisi ile dantel üretimini makineleştirecek girişimler de bu dönemde başlamıştır (Parmal, t.y.) Makine dantellerinin ortaya çıkması ile danteller 18. yüzyılın sonunda lüks bir ürün olmaktan çıkmıştır. Ucuzlayan danteller sosyal sınıflarda yaşanan genişleme ile bir ayrıcalık ürünü olmaktan uzaklaşmış ve kadınsı bir ürün olarak tanımlanmaya başlamıştır. Fransız Devrimi bu değişimin başrolleri arasında yer almaktadır.

Erkekler her ne kadar zengin olursa olsun normal gelir düzeyine sahip bir insan gibi giyinmeye yönelmiştir. Demokratik idealler aristokratik sembollerden uzaklaşmayı beraberinde getirmiş ve modayı etkilemiştir. Dantel manşetler, dizlikler, yakalar, farbalar, fraklar ve beraberinde açık renkli giysiler, yüksek topuklar, büyük peruklar geride bırakılmıştır. Yerine ise daha koyu giysiler, diz boyunda pantolonlar ve ona uyan ceketler, takımlar, kısa ve doğal saçlar gelmiştir. Bu gelişmeler özünde modern ve maskülen bir tarzın gelişi olarak yorumlanmıştır. Erkek giyiminden uzaklaşan danteller daha çok kadın iç çamaşırlarında, gece kıyafetlerinde ve aksesuarlarında makine üretimi versiyonları olarak varlık göstermiş ve günümüze kadar ulaşmıştır (Cadeau, 2016; Parmal, t.y.).

2.1. Dantel Modasının Güncel Yorumları

Danteller yapımı oldukça zahmetli, belirli bir ustalık ve zaman gerektiren çalışmalardır. Geçmiş yüzyıllarda özellikle kadınların hayatında ve günlük rutinlerinde çok fazla yer alan dantel yapımı, günümüzde özel tasarımlar ya da hobi kursları ile az da olsa devam etmektedir. Gelişen

teknoloji ve makinelerin artan kabiliyeti, dantel tercihlerini daha çok makine üretimlerine yönlendirmiştir.

21. yüzyılda makine dantelleri daha çok kadın giysilerinde ve ev tekstili ürünlerinde kullanılmaktadır. Makine dantelleri haute couture (özel tasarım) giysilerde, gelinliklerde, iç çamaşırlarında sezon gözetmeksizin sıklıkla yer alabilirken; hazır giyim ürünlerinde, çanta ya da ayakkabı gibi aksesuarlarda ise sezonlara ve trendlere bağlı olarak farklı yorumları ile tercih edilmektedir. Ev tekstili ürünlerinde de sezonlara ve trendlere bağlı, benzer bir tasarım döngüsünden söz edilebilmektedir.

Erkek giysilerinde ise kadın giysilerine oranla çok daha az sayıda örneklerine rastlanmaktadır. Dantellerin kadınsı bir ürün olduğu kabulü 19. yüzyıldan bugüne geçerliliğini kaybetmemiştir. Yine de dünyaca ünlü markalar ve tasarımcılar bu algının üzerine giderek farklı ve iddialı tasarımlarında dantellere vermeye devam etmektedir. Makine dantellerinin erkek hazır giyim ürünlerinde kullanımı üst grup ürün örnekleri ile öne çıkmaktadır (Görsel 2). 19. yüzyıl ve öncesi kullanımlarına görece üst grup odaklı bu güncel yaratımlar, dantelin mevcut kadınsı imajının değiştirilmesinde ılımlı bir adım olarak yorumlanabilmektedir. Makine danteli olarak özel tasarımlar, aksesuarlar ve diğer giysi kategorilerinde ise oldukça nadir kullanımları mevcuttur.

Görsel 2'de Burberry, Alexander McQueen ve Gucci gibi büyük firmaların makine dantellerinin farklı yorumlarını içeren üst giyim kategorisinde yer alan ürün örneklerine yer verilmiştir. Makine dantelli ürünlerin daha çok ilkbahar ve yaz sezonlarında tercih edildiği gözlemlenebilmektedir. Dantel tasarımları ise ait olduğu firmanın tasarım kimliği ve sezonun trendlerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bir ve üç numaralı örneklerde ceket, gömlek tasarımlarına entegre edilen tasarımlar, ikinci ve üçüncü tasarımlara göre daha yalın bir etki yaratmaktadır. İkinci ve üçüncü tasarımlarda ise kalıplaşmış erkek üst giyim ürün özelliklerinden farklı olarak transparan ve görece daha iddialı kullanımları görülmektedir.

Görsel 2. 1. Burberry Dantel Ceket ve Gömlek - İlkbahar/Yaz 2016, 2. Burberry Chantilli Danteli Gömlek Tasarımı - 2020, 3. Alexander McQueen Dantel Kaban - İlkbahar 2014, 4. Gucci Dantel Gömlek - İlkbahar/Yaz 2016.

Dantel çalışmaları özgün kompozisyonları, zengin desen ve doku karakterleri ile tekstil yüzey düzenlemelerine ilham olmuştur. Dantel desenlerinin öncül taklitleri 19. yüzyıla dayanmaktadır. İlk zamanlarında baskı metodu olarak tahta blok baskı kullanılmış fakat baskı kabiliyeti dantelin ince detaylarını yansıtmada yetersiz kalmıştır. Daha sonraları gravür baskı denemelerinde daha başarılı sonuçlar elde edilse de en gerçekçi ve başarılı sonuçlara günümüz teknolojileri ile ulaşılmıştır (Meller ve Elffers, 1991:282). Dijital baskı teknolojileri; başarılı, hızlı, ekonomik üretimleri ile tekstil yüzey tasarımlarında sıkça tercih edilen uygulamalar arasında yer almaktadır. Dantel baskılı ürünler çoğunluğu kadın giysileri olmak üzere genellikle; günlük giysiler, abiye tasarımlar, iç giyim, pijamalar, spor giysiler, aksesuarlar üzerinde görülmektedir. Dünyaca ünlü markalardan Dolce & Gabbana, Valentino, Dior, Alexander McQueen, Michael Kors, Tory Burch, Prada, Moschino, Vivienne Westwood, Christopher Kane, Dsquared, Marc Jacobs ve BCBG MAX AZRIA dantel tasarımlı ürünleri ya da koleksiyonları ile öne çıkan markalar arasındadır (Yıldız, 2019:17). Tasarımları çoğunlukla kadın ürünleri üzerinde yoğunlaşsa da erkek ürün örneklerine de rastlamak mümkündür. Dantel etkili baskılar erkek giysilerinde dantel ürünlere kıyasla daha zengin bir kullanıma sahiptir. Görsel 3'te Vivienne Westwood ve Alexander McQueen'in dantel efektli baskıların yer aldığı ürünlere yer verilmiştir. Çalışmalarda daha çok geçmiş dantel tasarımları taklit edilmiş ya da geleneksel dantel tasarımları çeşitli motifler ile az da olsa değiştirilmeye çalışılmıştır.

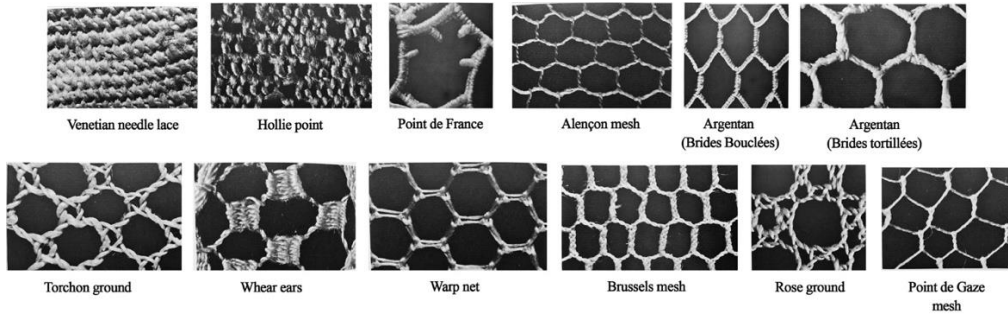

Görsel 3. 1. Vivienne Westwood Dantel Desenli Gömlek 2. Alexander McQueen Dantel ve Kurukafa Desenli Pantolon 3. Alexander McQueen Dantel Desenli Gömlek, 4. Alexander McQueen Dantel ve Kurukafa Desenli Ayakkabı.

3. Dantel Dokularının Dijital Baskı Teknolojileri ile Yorumlanması Üzerine Bir Erkek Üst Giyim Koleksiyonu, "Cross Section"

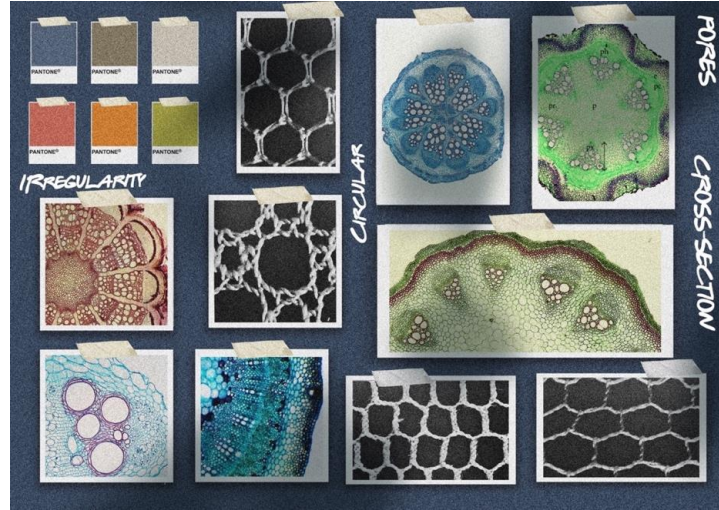
Danteller Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok yerine ulaşmış ve ulaştığı bölgelerin kültürleri ve coğrafyalarından etkilenerek farklı malzeme ve tasarım yorumları kazanmıştır. Bu çalışmada baskı tasarımları ile yorumlanacak dokular Avrupa dantelleri ile sınırlandırılmış; bu danteller arasından belirli zemin ve yüzey örnekleri seçilmiştir. Çalışmada Santina Levey'in kitabında yer alan yakın çekim dantel dokuları referans alınmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Taklit Edilen Dantel Dokuları (Levey, 1983).

Dantel baskıların güncel modalar arasında yer alan örnekleri çoğunlukla geleneksel dantel tasarımlarının taklididir. Geleneksel dantellerin mevcut tasarımları ya direkt bir biçimde ya da çok az değişiklikler ile baskı tasarımlarına aktarılmıştır. Bu çalışmada mevcut çalışmalardan farklı olarak dantellerin özgün dokuları ve bağıntılarının yenilikçi bir konsept ile yeniden yorumlanması amaçlanmıştır. Tasarımlar ilhamını bitki hücrelerinin mikroskop altındaki renklendirilmiş kesit görsellerinden almıştır. Kesit görsellerinin düzensiz/yarı düzenli gözenekleri,

boşlukların birbirleri ile oluşturduğu örüntü kendi içerisinde bir çeşit dantel örneğini de andırmaktadır. Görsel 4'te tasarımların ilham paftasında yer verilmiştir. Pafta 2021 sonbahar/kış trend renk öngörülerini, mikroskobik görüntüleri ve dantel dokuları/bağıntıları görselleri bir referans alanı oluşturmaktadır.

Görsel 4. Cross-Section İlham Paftası (Sciencephoto, 2020; Levey, 1983).

Çalışma kapsamında 2021 sonbahar/kış sezonu için bir erkek üst giyim kapsül koleksiyon önermesi hazırlanmıştır. Erkek hazır giyim ürünlerinde mevcut üst giyim odağı bu koleksiyonun sınırlandırılmasında etkili olmuştur. 2021 sonbahar/kış erkek modası renk ve tasarım öngörülerini referans alınarak koleksiyon çalışmasında toplam 8 ürün tasarımına yer verilmiştir. Çalışma Tablo 1'de yer alan Avrupa dantelleri dokuları, Görsel 4'te yer alan trend renkleri ile sınırlandırılmıştır. Bitki kesitlerinin mikroskop altındaki örüntüleri karakteristik ve gözenekli yapıları tasarımlar için görsel bir ilham kaynağı oluşturmaktadır. Tema kapsamında ise bitki kesitleri doğal ve cinsiyetsiz bir yaratım alanı sunmaktadır.

Seçilen tema kaybolmaya yüz tutmuş ve erkek giyiminden neredeyse tamamen uzaklaştırılmış bir tekstil sanatı ürünü olarak dantellerin karakteristik yapısı ve beraberinde zengin doku ve desen tasarımlarının yeniden yorumlanma ve modernize edilmiş örnekler sunabilme kapasitesi göstermek istenmiştir. Bu çalışmada dantel etkili baskı çalışmaları trend renklerle yeniden yorumlanmış, genç ve soyut tasarımlar yaratılmak istenmiştir. Baskıların net görünürlüğü ve tasarımın daha yalın tutulabilmesi için temel giysi kalıpları üzerinden ilerlenmiştir.

Hazırlanan koleksiyon aynı zamanda dantelin uzun süredir süregelen kadınsı imajına karşıt bir önerme niteliğindedir.

Kumaş tasarımlarında Tablo 2'de yer alan hollie point, Alençon mesh, Torchon ground, warp net, Brussels mesh, Rose ground, Point de Gaze mesh dokularından faydalanılmıştır. Bu dokular öncelikle bilgisayar destekli çizim programlarında yeniden yorumlanmış ve seçilen renk varyasyonları ile çeşitlendirilmiştir. Hazırlanan dokular bitki kesitlerinin mikroskobik görüntülerinden ilham alınarak bir örüntü haline getirilmiştir. Hazırlanan dantel dokuları farklı kombinasyonlar ve renkler ile bir araya getirilerek toplamda 5 farklı tasarım oluşturulmuştur.

Görsel 4'te ve 5'te kısa kollu tişört tasarımlarına yer verilmiştir. Görsel 5'te hazırlanan kumaş ürünün daha çok sol kısmında yoğun duracak şekilde kullanılmıştır. Kumaş deseninde Rose ground (Tablo 2) ve klasik dantel tekniği olan buttonhole dikiş etkileri yoğun olarak kullanılmış koyu bej ve turuncu ile renk geçişleri yaratılarak farklı boyutlarda birleştirilerek bir araya getirilmiştir. Görsel 6'da ise üzerinde dikiş detayları yer alan, reglan kol detaylı bir tişört tasarımı tercih edilmiştir. Tişört yeşil renk üzerinde çoklu renk geçişli dantel etkilerin yer aldığı kumaş tasarımı kullanılarak oluşturulmuştur. Kumaşın kendi tasarımında Torchon ground, Alençon mesh, Point de Gaze mesh, Brussels mesh (Tablo 2) dokuları taklit edilmiş ve bitki hücrelerinin mikroskobik görüntülerinden ilham alınarak bir motif oluşturulmuştur.

Görsel 5. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Kısa Kollu Tişört Uygulaması I, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 6. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Kısa Kollu Tişört Uygulaması II, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 7 ve 8'de uzun kollu tişört tasarımlarına yer verilmiştir. Görsel 7'de kumaş tasarımı Görsel 5'te verilen tasarımın motifinin bir varyasyonudur. Görsel 8'de yer verilen tasarımda Point de Gaze, Alençon, Venetian needle lace (Tablo 2) dokularından ilham alınan bir kumaş tasarım uygulaması görülmektedir. Her iki tişört tasarımında dantel etkisi ve kumaş zemini aynı renk kullanılmış, gölge etkisi ile zemin ve dantel katmanlı bir efektte dönüştürülmüştür.

Görsel 7. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Uzun Kollu Tişört Uygulaması I, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 8. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Kısa Kollu Tişört Uygulaması II, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 9 ve 10'da gömlek tasarımlarına yer verilmiştir. Bu tasarımların desen çalışmaları Görsel 6'da kullanılan motifin farklı varyasyonlarıdır. Görsel 9'da farklı zeminli fakat benzer

desenli kumaştan faydalanılmıştır. Görsel 6'daki kullanımından farklı olarak motif tek renk ve aynı boyutta tekrar edilmiştir. Görsel 10'da ise Görsel 6'da kullanılan motif aynı renklerde fakat daha büyük boyutta ve kiremit rengi zemin üzerinde kullanılmıştır. Her iki tasarımda da blok renkli etkiler tercih edilmiştir.

Görsel 9. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Gömlek Uygulaması I, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 10. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Gömlek Tişört Uygulaması II, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 11 ve 12'de ise sweatshirt tasarımlarına yer verilmiştir. Görsel 11'de kullanılan motif Görsel 8'de kullanılan motifin farklı boyutlardaki bir yorumudur. Bu çalışmada siyah zemin tercih edilmiştir. Görsel 12'de diğer tasarımlardan farklı olarak, bitki kesitlerinin makro görüntüsünden ilham alınmış ve warp net (Tablo 2) etkisi ile yorumlanarak çok renkli bir motif oluşturulmuştur. Dikiş detaylarının da yer aldığı sweatshirt üzerinde baskılı kumaş ön ve arka orta parçalarında kullanılmıştır.

Görsel 11. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Sweatshirt Uygulaması I, Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 12. Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Sweatshirt Uygulaması II, Gözde AĞCA, 2020.

4. Sonuç

Dantel süslemeler geçmişten günümüze gelişen tasarımları, teknikleri ve beraberinde oluşan farklı yorumları ile kadın ve erkek giyiminde sıkça karşılaşılan ürünler arasındadır. Danteller 16. – 18. yüzyılları arasında, özellikle krallar, hanedan üyeleri, soylular, din adamları gibi gelir düzeyi yüksek ya da prestij sahibi kişilerin giysilerinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu dönemde hem kadın hem de erkek modalarında aktif bir rol oynamıştır. Dantellerin kullanımları dönemin portre çalışmalarına da yansımış ve günümüzde dantel kullanımlarının incelenmesinde önemli görsel referanslar oluşturmuşlardır.

17. yüzyılda danteller altın çağını yaşamıştır. 16. yüzyıldan farklı olarak daha kıvrımlı ve daha akan desenler tercih edilmiştir. Geometrik motifler yerini çiçek motiflerine bırakmıştır. Gelişen dantel becerisi ve yayılan dantel uğraşısı tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır.

18. yüzyılın başlarında dantel kullanımında ve dantel motiflerinde genel olarak bir sadeleşme dönemi yaşanmıştır. Beraberinde 19. yüzyıl ile Sanayi Devrimi etkisini belirgin bir şekilde göstermiş ve dantel pahalı bir ürün olmaktan yavaşça uzaklaşmıştır. Ucuz makine

dantelleri daha büyük boyutlarda daha sade tasarımlar ile tercih edilmiş ve gelir düzeyi daha düşük kesimlere ulaşmıştır. Fransız Devrimi'nin ardından danteller daha kadınsı bir ürün olarak görülmeye başlanmış ve etkisi günümüze kadar ulaşmıştır.

21. yüzyılda danteller hala kadınsı bir süsleme olarak kabul görmektedir. Güncel tasarımlar ve tasarımcılar bu algıyı değiştirmek üzere dantelli süslemelere erkek koleksiyonlarında az da olsa yer vermektedir. Makine dantelleri kullanımları yanı sıra dantel efektli baskı tasarımları da bir çeşit dantel yorumu olarak hem kadın hem de erkek tasarımlarında kullanılmaktadır. Mevcut dantel baskı tasarımlar daha çok geleneksel desenlerin benzerleri biçiminde oluşturulmaktadır. Az da olsa güncel motifler ya da görseller ile birleştirilerek de kullanılabilir. Zengin desen, karakter ve dokulara sahip danteller daha sınırlı örnekler ile karşımıza çıkmaktadır.

Danteller ait oldukları coğrafyalara, kültürlere, zamana ve dönemin sanat eğilimlerine göre oldukça zengin bir ilham kaynağı oluşturmaktadır. Erkek giyim ürünlerinde mevcut cinsiyetçi algı nedeni ile dantel ya da dantel ilhamı olan tasarımlardan uzak durulmaya çalışılmıştır. Erkek tasarımlarına çekinik duruşu ya da mevcut tasarımların cüretkâr bulunması dantel kullanımının geçmişi ile kıyaslandığında oldukça negatif bir gelişim olarak görünmektedir. Bu algının yıkılması ve giyimde cinsiyetçi ayrımın kaldırılması amacı ile bu çalışmada dantel efektli tasarımlar önerilmiştir. Çalışmada tercih edilen dantel etkileri baskı tasarımları ile pratik üretim süreçlerine uyarlanmaya çalışılmıştır. Hazırlanan tasarımlar ile dantellerin ve dantel ilhamlı ürünlerin yeni yorumlara açık zengin bir alan oluşturduğu ve cinsiyetçi algısının kırılarak daha nötr tasarımlar yaratılabileceği gösterilmek istenmiştir. Gelecek tasarımlarda danteller moda ve tekstil tasarımcılarına geleneksel ya da modern yaratımlar sunabilme potansiyeline sahip bir ilham oluşturmaktadır.

Kaynakça

Conway, G. L. (1997). *Garment and Textile Dictionary*, Albany: Delmar Publishers.

Earnshaw, P. (1987). *Lace for Your Shoes: The Impractical Vanity*, İngiltere: The Bulletin of the Needle and Bobbin Club, Sayı: 70, s.21-24.

- Jackson, F. N.ve Jesurum E. (1900). *A History of Hand-Made Lace*, London: L. Upcott Gill.
- Jackson, F. N. (1903). "Ruffs", *The Connoisseur*, Sayı: 6.
- Jackson, F. N. (1904). Cravats, *The Connoisseur*, Sayı: 9.
- Jackson, F. N. (1906). "Lace of the Vandyke Period", *The Connoisseur*, Sayı: 16.
- Levey, S. (1983). *Lace – A History*, England:V&A Museum.
- Meller, S. & Elffers, J. (1991). *Textile Designs*, USA: Harry N. Abrams Inc. Publishers.
- Milliken W. M. (1922). "Lace and Its Development, III. Venetian Point and Punto di Milano", *Antiques*, Sayı: 2.
- Ok, M. (2016). "Rönesans Dönemi Ruff Yaka'nın Günümüz Modasına Yansımaları", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (13).
- Palliser, B. (1881). *The Collection of Lace*, London: George E. Eyre & William S. Pottiswoode.
- Yıldız, G. (2019). *Dantel Teknikleri ve Tek Renkli Dantel Efektlerinin Dijital Baskı Tekniği ile Uygulanması*, Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı.
- Yıldız, G. ve Öğüt L. (2020). "Tanım, Terim ve Kavramları ile Dantel", *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6 (1), s.126-142.

İnternet Kaynakları

- Cadeau, C. (2016). "Men's Fashion During and After the French Revolution (1790-1810)", <https://cdnhistorybits.wordpress.com/2016/01/05/mens-fashion-during-and-after-the-french-revolution-1790-1810/>, Erişim tarihi: 20.06.2020.
- Parmal, P. A. (t.y.) "Needle and Bobbin Lace Origins", <https://fashion-history.lovetoknow.com/clothing-closures-embellishments/lace>, Erişim tarihi: 10.09.2020.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. George Geldorp, "James Hay - Ayakkabı ve Çorap Bağlı Süslemeleri", 1628.
- Earnshaw, P. (1987). *Lace for Your Shoes: The Impractical Vanity*, İngiltere: The Bulletin of the Needle and Bobbin Club, Sayı: 70, s.21.

Görsel 2. "Burberry Dantel Ceket ve Gömlek - İlkbahar/Yaz 2016, Burberry Chantilli Danteli Gömlek Tasarımı - 2020, Alexander McQueen Dantel Kaban - İlkbahar 2014, Gucci Dantel Gömlek - İlkbahar/Yaz 2016".

<https://www.thefashionisto.com/burberry-makes-a-lace-style-proposal/>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

<https://tr.burberry.com/chantilly-lace-oversized-tie-neck-shirt-p45630261>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

<https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-menswear/alexandermcqueen/slideshow/collection#3>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

<https://www.vogue.co.uk/shows/spring-summer-2016-menswear/gucci/collection>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

Görsel 3. "Vivienne Westwood Dantel Desenli Gömlek, Alexander McQueen Dantel ve Kurukafa Desenli Pantolon, Alexander McQueen Dantel Desenli Gömlek, Alexander McQueen Dantel ve Kurukafa Desenli Ayakkabı",

<https://tr.pinterest.com/pin/171488698292723091/>, Erişim tarihi 10.04.2020.

<https://tr.pinterest.com/pin/188517934376642762/>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

<https://www.lyst.com/clothing/alexander-mcqueen-lace-placement-print-shirt/>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

<https://tr.pinterest.com/pin/367395282074635986/>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

Görsel 4. "Cross-Section İlham Paftasında kullanılan Mikroskopik Görüntüler, Dantel Doku Görüntüleri",

<https://www.sciencephoto.com/>, Erişim tarihi: 10.04.2020.

Levey, S. (1983) Lace – A History. England:V&A Museum.

Görsel 5. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Kısa Kollu Tişört Uygulaması I", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 6. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Kısa Kollu Tişört Uygulaması II", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 7. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Uzun Kollu Tişört Uygulaması I", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 8. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Kısa Kollu Tişört Uygulaması II", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 9. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Gömlek Uygulaması I", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 10. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Gömlek Tişört Uygulaması II", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 11. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Sweatshirt Uygulaması I", Gözde AĞCA, 2020.

Görsel 12. "Dantel Etkili Kumaş Tasarımı ve Sweatshirt Uygulaması II", Gözde AĞCA, 2020.